Dijital Çağda Sosyal Bilimler

Editörler
Prof. Dr. Erhan YAYLAK - Doç. Dr. Emrah AKMAN

Vizetek
Yayıncılık

Dijital Çağda Sosyal Bilimler

Editörler
Prof. Dr. Erhan YAYLAK - Doç. Dr. Emrah AKMAN

Yazarlar
Aytaç ÖZMUTLU - Deniz COŞKUN - E. Özlem YİĞİT - Erhan YAYLAK - İsmail ÇETİN
Mehmet Mustafa KIZIK - Serhat TEK - Sinem DEMİRKOL

ISBN: 978-625-382-572-0
E-ISBN: 978-625-382-569-0
DOI: 10.54637/vizetek.9786253825690

Copyright © Vizetek
Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap, basılı ve elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Büşra ÇOLAKOĞLU
Kapak Tasarımı: Ahmet TUNÇDEMİR
Dizgi & Mizanpaj: Samet TORUN
Baskı: Ankara | Ekim, 2026

Vizetek Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
Tel.: (0312) 482 00 11
Web: www.vizetek.com.tr
E-mail: vizetekyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41575

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Dijital Çağda İletişim Tasarımının Niteliğini Yeniden Düşünmek: Jorge Frascara'nın 1988 ve 2022 Tarihli Makaleleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme 4

Aytaç ÖZMUTLU

2. BÖLÜM

Dijital Sosyal Bilimler Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi: Kuramdan Uygulamaya Bir Model Önerisi 25

Deniz COŞKUN

3. BÖLÜM

Dijital Çağın Sosyal Gereklilikleri Bağlamında Soft Beceriler 58

E. Özlem YİĞİT

4. BÖLÜM

Epistemik Ağ Analizi (ENA): Söylemsel Verilerde Kavramsal Bağlantı Yapılarının Haritalanmasına Yönelik Bir Yöntem Bilim İncelemesi 89

Erhan YAYLAK

5. BÖLÜM

Üretken Yapay Zekânın Yükseköğretimde Öğretme ve Öğrenme Süreçlerine Entegrasyonu 106

İsmail ÇETİN

6. BÖLÜM

Dijital Çağda Kültür Okuryazarlığının Yeniden Düşünülmesi 136

Mehmet Mustafa KIZIK

7. BÖLÜM

Dijital Çağda Sosyal Hizmet: Sosyal Hizmet Eğitimi ve Uygulaması Açısından Bir Değerlendirme 158

Serhat TEK

8. BÖLÜM

Dijital Değerlendirmelerde Yanıt Süreçleri ve Bağlam Etkileri 171

Sinem DEMİRKOL

ÖN SÖZ

Dijital teknolojiler, yalnızca bilgiye erişim biçimlerimizi değil, bilginin nasıl üretildiğini, nasıl doğrulandığını ve toplumsal yaşamda nasıl dolaşıma girdiğini de köklü biçimde değiştirmektedir. Yapay zekâ uygulamalarının gündelik yaşama, iş dünyasına ve eğitim ortamlarına hızla yerleşmesi, sosyal bilimlerin uzun süredir sorduğu temel soruları yeniden gündeme taşımaktadır: İnsanı insan yapan yetkinlikler nelerdir? Kültür bugün nasıl aktarılmakta ve anlamlandırılmaktadır? Öğrenme, öğretme ve değerlendirme süreçleri hangi yönde dönüşmektedir? Toplumsal gerçekliği incelerken hangi verileri, hangi yöntemlerle ve hangi etik sınırlar içinde kullanabiliriz?

Dijital Çağda Sosyal Bilimler, bu sorulara farklı disiplinlerden yanıt arayan araştırmacıların çalışmalarını bir araya getirmektedir. Kitabın amacı, dijitalleşmeyi teknik bir yenilik olarak değil, sosyal bilimlerin konusunu, yöntemini ve öğretimini birlikte etkileyen bir dönüşüm olarak ele almaktır. Bu doğrultuda bölümler, kuramsal tartışmalardan sınıf içi uygulamalara, disipline özgü deneyimlerden yöntem bilim incelemelerine uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

İletişim tasarımında nitelik anlayışının dönüşümünü konu alan bölüm, Jorge Frascara'nın 1988 ve 2022 tarihli makalelerini karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Bölüm, alanın süreklilik ve dönüşüm çizgilerini ortaya koymakta ve tasarım eğitimine ilişkin güncel tartışmalara katkı sunmaktadır.

Dijital sosyal bilimler temelli sosyal bilgiler öğretimine yönelik bölümde, hesaplamalı sosyal bilim ve öğrenme analitiği yaklaşımlarını sosyal bilgiler derslerine taşıyan bir model önerisi yer almaktadır. Model, öğretmen ve öğrenci rollerini, veri temelli değerlendirme çerçevesini ve veri etiğini birlikte ele almaktadır.

Soft becerileri dijital çağın toplumsal gereklilikleri bağlamında inceleyen bölüm iletişim, eleştirel düşünme, duygusal zekâ ve dijital empati, uyum ve esneklik, iş birliği ve yaratıcılık gibi boyutları iş gücü piyasalarındaki dönüşümle ilişkilendirmektedir. Bölümde ayrıca yapay zekâ çağında insani yetkinliklerin geleceği tartışılmaktadır.

Epistemik Ağ Analizi'ni (ENA) ele alan yöntem bilim incelemesi, söylemsel verilerdeki kavramsal bağlantı yapılarının nasıl haritalanabileceğini ve istatistiksel olarak nasıl karşılaştırılabileceğini tanıtmaktadır. Yöntemin

kuramsal temelleri, analitik süreci ve sınırlılıkları da bu incelemenin kapsamındadır.

Üretken yapay zekânın yükseköğretimde öğretme ve öğrenme süreçlerine entegrasyonunu inceleyen bölüm, güncel ulusal ve uluslararası kullanım verilerini kuramsal modellerle buluşturmaktadır. Bölüm, kişiselleştirme olanakları ile bilişsel dış kaynaklaştırma riskleri arasındaki gerilimi tartışmaya açmaktadır.

Kültür okuryazarlığını dijital çağda yeniden düşünen bölüm, kültürel üretimin katılımcı ve çok katmanlı bir yapıya kavuştuğu günümüzde kavramın eleştirel değerlendirme, dijital farkındalık ve etik katılım yeterliklerini kapsayacak biçimde yeniden tanımlanmasını önermektedir. Bölüm ayrıca dijital okuryazarlık ile kültür okuryazarlığının eğitim sistemlerinde birbirini tamamlayan iki yeterlik alanı olarak konumlandırılması gerektiğini savunmaktadır.

Dijital çağda sosyal hizmet eğitimi ve uygulamasını konu alan bölümde yapay zekâ destekli ve sanal gerçeklik temelli simülasyonlar, dijital hikâye anlatımı, oyunlaştırma ve coğrafi bilgi sistemleri gibi uygulamalar uluslararası örnekler üzerinden değerlendirilmektedir.

Dijital değerlendirmelerde yanıt süreçleri ve bağlam etkilerini inceleyen bölüm, yanıtlama süresi, yeniden ziyaret ve madde konumu gibi süreç verilerini güncel ölçme alanyazınına dayanarak ele almaktadır. Bölüm, bu kavramları TIMSS 2023 Türkiye verileri üzerinde yeniden üretilebilir bir uygulamayla somutlaştırmaktadır.

Bölümlerin ortak noktası, dijital teknolojilere ne hayranlıkla ne de kuşkuyla yaklaşmaları, onları eleştirel bir mesafeden değerlendirmeleridir. Yazarlar, dijitalleşmenin sunduğu olanakları görünür kılarken bu olanakların pedagojik, etik ve toplumsal sınırlarını da tartışmaya açmaktadır. Kitabın sosyal bilimler, eğitim bilimleri ve ilgili disiplinlerdeki araştırmacılara, lisansüstü öğrencilere, öğretmen adaylarına ve uygulayıcılara hem kuramsal hem de uygulamaya dönük bir kaynak sunacağını umuyoruz.

Bu kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen pek çok kişiye teşekkür borçluyuz. Değerli çalışmalarıyla kitaba katkı sunan, editöryal süreçteki değerlendirme ve düzeltme önerilerine özenle yanıt veren bölüm yazarlarımıza; kitabın yayımlanmasına olanak tanıyan Vizetek ailesine ve

yayın sürecinin her aşamasında desteğini esirgemeyen çalışanlarına içten teşekkürlerimizi sunarız.

Prof. Dr. Erhan YAYLAK
Doç. Dr. Emrah AKMAN

Ordu, 2026